DOI: https://doi.org/10.59295/DIA.2026.1.04
CZU: 821.135.1-31.09"1939/1940"
Orcid ID: 0009-0001-9829-1576

OCTAV DESSILA ȘI ROMANUL SENTIMENTAL ROMÂNESC INTERBELIC

Raluca BABII

Doctorandă în cadrul Școlii Doctorale de Studii Filologice, Facultatea de Litere, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași.

Domeniile de preocupare: studiile literare și culturale, în special studiile despre romanul românesc, literatura română interbelică, istoria literaturii.

Octav Dessila și romanul sentimental românesc interbelic

Rezumat. Articolul de față propune o incursiune în literatura sentimentală interbelică a romancierului Octav Dessila. Dat fiind faptul că acest studiu este parte dintr-o teză doctorală în lucru care cercetează romanul sentimental în literatura română interbelică, obiectele analizei mele sunt constituite de cele două romane sentimentale ale autorului publicate la începutul și la sfârșitul anilor '30: *București, orașul prăbușirilor* (1930) și *Două chemări* (1938). Pe de o parte, voi urmări cum se configurează acestea în raport cu tehnicile și procedeele specifice romanului sentimental. Pe de altă parte, în cercetare voi avea în vedere explorarea manierei în care Dessila aduce în prim-plan factorul social care polarizează intriga sentimentală. În acest sens, mă interesează cum se raportează personajele la modernitate și mai ales la opoziția dintre tradiționalism și modernitate zugrăvită sugestiv în paginile celor două romane. Studiul lui Z. Ornea, *Tradiționalism și modernitate în deceniul al treilea*, este reprezentativ pentru suportul critic, mai ales prin analiza pe care o face dihotomiei dintre civilizația patriarhală și civilizația capitalistă reflectată literar. Cercetarea de față reprezintă și un demers de valorificare a literaturii de consum și a unor profiluri de autori de romane sentimentale interbelice care merită (re)aduse în atenția studiilor literare.

Cuvinte-cheie: roman sentimental, Octav Dessila, literatură de consum, literatură română interbelică, studii literare.

Octav Dessila and the Sentimental Novel in Interwar Romanian Literature

Abstract. This article offers an exploration of the interwar sentimental literature of the novelist Octav Dessila**.** Given that this study is part of an ongoing doctoral thesis investigating the Sentimental Novel in Romanian Interwar Literature, my analysis focuses on the author's two sentimental novels published at the beginning and at the end of the 1930s: *București, orașul prăbușirilor* (1930) and *Două chemări* (1938). On the one hand, I will examine how these works are configured in relation to the techniques and devices characteristic of the sentimental novel. On the other hand, the research aims to explore the manner in which Dessila foregrounds the social dimension that shapes and polarizes the sentimental plot. In this regard, my interest lies particularly in how the characters relate to modernity, and especially to the opposition between traditionalism and modernity, depicted suggestively throughout the novels. Z. Ornea's study, *Tradiționalism și modernitate în deceniul al treilea* ("Traditionalism and Modernity in the Third Decade"), serves as a representative critical framework, particularly through its analysis of the dichotomy between patriarchal and capitalist civilizations as reflected in literature. At the same time, this study constitutes an effort to re-evaluate popular literature and to bring back into scholarly discussion certain profiles of interwar sentimental novelists who deserve renewed critical attention.

Keywords: sentimental novel, Octav Dessila, popular literature, interwar Romanian literature, literary studies.

Octav Dessila se înscrie în rândul romancierilor interbelici care și-au construit parcursul literar după Primul Război Mondial, inspirându-se atât din literatura predecesorilor antebelici, cât și din modelele momentului care se bucurau de succes, precum Cezar Petrescu sau Ionel Teodoreanu [1, p. 797]. Debutul din 1927, cu *Dragomir Valahul,* în care sunt relatate evenimente istorice din preajma „momentului 1918", accentuate de intriga amoroasă pe care o creează romancierul, îl plasează pe acesta în literatura de consum și pe direcția romanului sentimental. Dessila scrie trei romane sentimentale: două în interbelic, *București, orașul prăbușirilor* (1930), *Două chemări* (vol. I, II) și o trilogie, în perioada celui de-al Doilea Război Mondial, *Iubim* (I-III, 1942–1943). Literatura lui include, de asemenea, romane de senzație și romane naturaliste, precum *Zvetlana* (1930), *Noroi* (1934) sau *Turbă* (1936). Spre deosebire de cazul lui Mihail Drumeș, succesul editorial al lui Dessila s-a epuizat odată cu epoca. Anii postbelici și instaurarea noului regim comunist îl transformă într-un scriitor nefrecventabil. Puținele interviuri din periodice conturează imaginea unui scriitor pasionat și dedicat literaturii pe care o scrie.

Deși provine dintr-o familie cu tradiție militară, el însuși fiind ofițer, scriitorul este racordat la tendințele culturale și literare ale vremii [1, p. 799]. *Dicționarul general al literaturii române* îl descrie ca pe o prezență discretă [2, p. 143] în lumea literară a epocii și această observație se aliniază și cu una dintre mizele cercetării mele, anume că Octav Dessila a rămas la fel de discret și în studiile literare, actualmente neexistând o abordare hermeneutică a literaturii sale la nivel de cercetare literară. „Medelenismul" pe care i-l reproșează critica literară provine din abordarea unei tematici paseiste, cu accent pe dimensiunea emoțională, precum decăderea familiilor boierești moldovenești de altădată, pe care Dessila o ilustrează în *Două chemări*, dar și în trilogia *Iubim*. [3]. În altă ordine de idei, romanele scriitorului Dessila se evidențiază prin dominarea temelor sentimentale, iubirea și erotismul fiind tratate ca factori decisivi în destinele personajelor.

***București, orașul prăbușirilor* (1930).** Publicat chiar la începutul anilor '30, *București, orașul prăbușirilor* expune povestea Anei Scutaru care insistă să-și facă studenția la București, în pofida dezacordului tatălui său ce consideră Capitala un loc al pierzaniei și al degradării morale. Fascinația pe care o are Ana față de București îi va face incontestabilă decizia de a-și dori mutarea, în aceeași măsură în care intră în contradicție cu tatăl care este marcat de trauma unei povești de „iubire" pe care Bucureștiul i-a „prăbușit-o" în tinerețe. O pasiune adolescentină pentru o văduvă care obișnuiește să inițieze tinerii liceeni și studenți în arta amorului, îi frânge inima adolescentului Dincă Scutaru. Evenimentul prin care își surprinde amanta mult mai în vârstă în brațele unui militar care îl umilește, sădește în sufletul său ura pentru București, perceput ca pe un mediu al degenerescenței sufletești și morale. Orașul devine el însuși un personaj caracterizat de haos și imoralitate. Dincă Scutaru știe din propria experiență că un oraș precum Bucureștiul nu este capabil să ofere împlinire pe plan sentimental, ci doar deziluzii și traume. Temerea principală a tatălui este să nu își vadă fiica zdrobită de metropola înșelătoare, așa cum l-a zdrobit și pe el cândva.

Viața studenției bucureștene o apropie pe Ana Scutaru mai mult de dimensiunea mondenă a Capitalei decât de cea academică. Prietenia cu Marie Jeanne Zătreanu (cunoscută în cercurile societății bucureștene) îi insuflă libertinajul specific Bucureștiului interbelic pe care Ana Scutaru nu l-a cunoscut în Râmnicu Sărat. Această legătură reprezintă începutul decadenței pentru Ana Scutaru. Influențată de sfaturile prietenei sale, Ana devine amanta plătită a unui bărbat mult mai în vârstă și bogat, fapt ce îi va distruge percepția despre iubirea adevărată. Considerată o normalitate în epoca vremii, statutul de femeie întreținută este încurajat de Marie Jeanne și se situează în contrapunere cu educația și mediul în care s-a format Ana.

Pe parcursul acțiunii romanului, foarte interesantă este perspectiva feminității pe care o propune Dessila, în contextul unui București interbelic libertin. Alături de celelalte eroine ale

romanului sentimental interbelic, Ana Scutaru își înfruntă cu convingere tatăl când îi spune că preferă „zestrea capului" [4, p. 20] decât ideea măritișului. Există această aparentă eliberare de conservatorismul existent în mediul provincial, dar nu oricum, ci printr-o relație de opoziție suficient de vizibilă, între două medii unde își poziționează autorul eroina. Ceea ce face Dessila prin această tehnică este caracteristic romanului sentimental. Romancierul dorește să evidențieze o „lecție de viață" cu tentă moralizatoare – procedeu specific poeticii romanului sentimental. Tot ceea ce trăiește Ana în mediul bucureștean „al pierzaniei" are rolul să o determine să se întoarcă pe „calea cea bună". Pe parcursul întregului text, putem observa un contrast între cele două medii, între urbanul monden al Bucureștiului, împreună cu suita sa de elemente și mediul casei părintești cu atmosfera statică a târgului de provincie. Când Ana se întoarce acasă în vacanța de iarnă, se întoarce cu amprenta urbană, modernă și contrastivă a vieții bucureștene. Fumează și își ține țigările în tabachera din poșetă și are o trusă cu farduri, obișnuind să se machieze așa cum fac toate tinerele Capitalei. Atracția pentru acest stil de viață contravine cu mediul restrictiv și lipsit de strălucire din care a plecat, unde viața curge în lipsa petrecerilor unde se dansează tango, foxtrot american și se bea ceai.

Urmărind tipologia personajelor în concordanță cu poetica romanului sentimental, romanul lui Dessila prezintă personaje cu roluri specifice și bine definite. Acestea manifestă fondul pasional și melodramatic al romanului sentimental, prin dialoguri abundente și discursuri tensionate. Încă din debutul romanului, observăm nucleul sentimental ilustrat de relația de iubire dintre Ana Scutaru și Doru Mihalcea – bărbatul stabil și convențional, dar lipsit de magnetism. Personajul său intră în contrast cu tipologia masculină cu care interacționează Ana la București. Dacă Doru Mihalcea este un tânăr funcționar la primăria din târgul Râmnicului, care își păstrează intențiile pure față de Ana prin prisma poveștii de iubire care îi leagă, în antiteză cu el se află Dan Kornea, sublocotenent la București, aventurier și libertin, dar și Armand Zătreanu, fratele lui Marie Jeanne, „clubist șic al capitalei" [4, p. 104]. Tiparul eroului pasional și atrăgător, dar instabil emoțional este înfățișat de Dan Kornea, care nu este interesat de iubirea profundă, ci de experiențe erotice tranzitorii, lipsite de implicare emoțională. Ne putem gândi la Tudor Petrican și la Dinu Gherghel din romanele lui Drumeș, însă spre deosebire de cei doi care devin profunzi în iubire până la paroxism, Dan Kornea preferă să colecționeze numele tuturor iubitelor pentru a-și satisface orgoliul masculin.

În oglindă cu Dan Kornea, Marie Jeanne reprezintă varianta feminină a unui stil de viață neconvențional, la care contribuie semnificativ și emanciparea feminină din perioada interbelică. Personaj construit drept contraexemplu, cu o influență negativă asupra Anei Scutaru, Marie Jeanne ilustrează sursa alegerilor distructive ale Anei. Cele două colege reliefează două lumi diferite, contrastante: lumea luxului bucureștean versus lumea provincială a târgului sărăcăcios. Marie Jeanne frecventează cafenelele și localurile bucureștene, organizează serate și baluri acasă, iar când nu face plimbări lungi pe Calea Victoriei unde își etalează mătăsurile scumpe, *hobby*-ul ei sunt ieșirile în oraș cu „Benz-ul roșu de 65 de cai" [4, p. 55]. Personaj-stereotip al fetei bogate care urmează studii univeristare dintr-un capriciu și care nu cunoaște „adevărata viață studențească" [4, p. 55], petrecându-și verile la Deauville și la Vichy, Marie Jeanne este „pedepsită" de autor și moare într-un accident de mașină. Sigur că acest element senzațional survine și poartă ambalajul unei lecții moralizatoare, influența romanului sentimental specific lui Rădulescu-Niger o putem observa în această atitudine cu tentă conservatoare a romancierului în plină epocă interbelică. Deși suntem la 1930 și eroinele lui Dessila sunt studente și cunosc libertatea amorului, autorul le expune moravurilor pentru a sublinia fragilitatea iluziilor și a vieții în fața unor alegeri nepotrivite. Mesajul care se desprinde din consecințele acestor acțiuni subliniază importanța păstrării unui parcurs în care să predomine valorile morale.

Astfel, aidoma romanelor sentimentale de factura Vechiului Regim, observăm și în

romanul de față fragmente ale intervenției autorului în care își manifestă indirect opiniile despre epocă. Din acest motiv, *București, orașul prăbușirilor* ilustrează și o dimensiune socio-culturală a perioadei interbelice. Relevant în acest sens este discursul lui Dessila despre înclinația către studiile superioare a tinerilor generației posterioare Primului Război Mondial. Din tonul cu care autorul prezintă dorința tinerilor din provinciile românești să studieze în marile centre universitare, remarcăm o atitudine critică față de aceste aspecte. Prin vocea naratorului, Dessila afirmă: „[...] Copii care n-au gândit niciodată la o carieră culturală și care în continuarea meseriei părinților lor ar fi putut duce peste vremuri tradiția de meseriași a familiei cărora aparțineau, acum, răzvrătiți din cadrul năzuințelor de până atunci și ațâțați de democratizarea culturalizării, au pornit de acasă, în dezolarea părinților, să înfrunte cu buzunarele goale viața marilor centre universitare." [4, p. 54].

Influențată de sfaturile lui Marie Jeanne, Ana Scutaru acceptă o relație cu Nini Negrea, bărbat bogat, mult mai în vârstă decât ea, care îi asigură o existență luxoasă în schimbul unor întâlniri și favoruri erotice. Tipologia personajului negativ, lipsit de empatie și de profunzime sufletească, condus de instinctualitate și bazat pe puterea financiară pe care o are, Nini Negrea tratează femeile ca pe simple resurse pe care le poate cumpăra pentru a-și satisface capriciile erotice. Prin personajele pe care le creează, romanul lui Dessila explorează o lume decăzută moral și sentimental, cu evenimente melodramatice și senzaționale care întăresc imaginea unui oraș fragil, ce se prăbușește sub greutatea iluziilor și a moravurilor. București este un fundal neprielnic iubirii. Ana Scutaru devine prizoniera unui mediu în care nu există loc pentru sentimente, ci doar pentru suferință, deziluzii și decădere sufletească. Motivul cezarpetrescian al *capitalei care ucide*, în cazul de față, este reconfigurat sub forma „prăbușirii" destinelor: începând cu tatăl Anei în tinerețe, până la Marie-Jeanne, Nini Negrea, care este asasinat, și Ana Scutaru. Orașul capătă funcția de personaj în narațiune, fiind descris prin aceeași tehnică a contrastului: o lume strălucitoare și decadentă deopotrivă. Luxul și strălucirea nu compensează instabilitatea sentimentală pe care Bucureștiul o are.

Un personaj foarte interesant pe care îl remarcăm în romanul lui Dessila este Alexandru Voinea, arhetipul confidentului – o trăsătură specifică romanului sentimental. Echivalentul lui Mihai Robotă din *Două chemări*, dar într-o formulă intelectuală a unui literat, romancierul Alexandru Voinea poate fi considerat un *alter ego* al autorului [5, p. 2]. Scriitor tânăr, care cunoaște succesul literar și popularitatea în cercurile aristocrate din București, deși trăiește la limita subzistenței, Alexandru Voinea devine prietenul confident al Anei, cel care îi aduce o perspectivă critică asupra vieții: „Și de fapt e singurul care ar putea să mă înțeleagă" [4, p. 109]. Un episod reprezentativ al acestei relații apropiate de prietenie vizează discuția despre alegerea Anei Scutaru de a fi amanta întreținută a lui Nini Negrea și despre consecințele inevitabile. Constatăm că prin discursul lui Alexandru Voinea sunt atinse nuanțe profunde pe care Ana, prinsă în capcana iluziilor de suprafață, nu le poate integra. Romancierul mimează vocea conștiinței și invocă moralitatea și importanța moralei ca valoare fundamentală. Prin vocea scriitorului-personaj, Dessila condamnă „moda nouă" și, evident, face referire la schimbările socio-culturale din perioada interbelică, moravurile vremii nefiind ocolite.

Cazul eroinei Ana Scutaru vine să întărească ideea reîntoarcerii la dimensiunea morală a lucrurilor și nu dintr-o pornire rudimentară, ci din principiul unei etici sufletești care nu merită să fie prețul unei vieți luxuriante. Alexandru Voinea corelează toate acestea cu importanța familiei și a mediului în care Ana este iubită cu adevărat: orașul natal. Predica cu scop moralizator există în romanul sentimental ca un instrument conservator menit să corecteze escapadele (prea) moderne ale personajelor, dar și să critice moravuri, comportamente și deprinderi distructive ale societății. Prăbușirea pe care o invocă romancierul este, în fapt, o prăbușire etică, spirituală, sufletească, intelectuală și mai ales sentimentală.

„– Ideile de modă nouă, domnișoară Ani, au distrus cel mai de bază edificiu al vieții: morala. Au alungat-o din viața conjugală, din viața

publică, din adâncul tuturor conștiințelor, livrând lumea unei deșănțări monstruoase." [4, p. 134].

Spre sfârșitul romanului, acțiunea alunecă spre senzațional și reliefează o răsturnare de situație cu intrigă polițistă, completată de elemente senzaționale: Ana este acuzată de asasinarea lui Nini Negrea; Dincă Scutaru încearcă să se sinucidă și rămâne nevăzător. Scenele melodramatice perturbă ritmul inițial al narațiunii, modificând parcursul acțiunii.

Ultimul capitol, intitulat „medelenistic" „Întoarcerea pe ulița copilăriei", o prezintă pe Ana părăsind Bucureștiul și revenind acasă. Fragmentul în care care își ia rămas-bun de la orașul care i-a „prăbușit" viața, confirmă faptul că Bucureștiul este un personaj al romanului ce rămâne implacabil în fața a ceea ce a provocat, asemenea unui (anti)erou malefic. În continuare, acesta își duce existența sub același semn al haosului în care „geme de viață" [4, p. 184]. Cea mai intensă perspectivă despre Bucureștiul ca loc al pierzaniei o are Dincă Scutaru, iar orașul devine o metaforă a instabilității, dar mai ales a nenorocirilor:

> „În clipa aceea pe Dincă Scutaru l-a bucurat faptul că e orb. Orașul care i-a murdărit copilăria, înșelîndu-i atîta amar întîia înmugurire a dragostei; orașul care i-a pălmuit obrajii, pentru că a iubit; orașul în care copilul lui s-a rătăcit de viața curată, altoindu-și trupul cu veninul suferințelor josnice; orașul care i-a ridicat lumina, cufundîndu-1 pentru totdeauna în bezna întunericului, nu-1 mai vedea acum. Își simțea doar pașii murdăriți pe pămîntul lui." [4, p. 185].

Existența unui eveniment major care transformă complet narațiunea și evoluția personajelor este o componentă importantă a romanului sentimental, iar Octav Dessila folosește aceste tehnici și procedee definitorii, de la tentative de sinucidere, la accidente, boli grave, situații limită care transmit o încărcătură emoțională intensă.

Eșecul Anei la București este o lecție de morală. Întoarcerea acasă și căsătoria cu Doru Mihalcea reprezintă revenirea pe „calea cea bună", un sfârșit caracteristic romanului sentimental, în care „tot răul este spre bine", iar valorile primordiale sunt familia și căminul.

***Două chemări* (1938).** Romanul *Două chemări* a fost publicat în două volume apărute în anul 1938 și potrivit *Dicționarului cronologic al romanului românesc*, este cel de-al doilea roman sentimental scris de Octav Dessila, la distanță de 8 ani față de *București, orașul prăbușirilor*. Observăm la Dessila un procedeu preferat, cel al contrastului între teme, elemente, lumi, așa cum am văzut anterior în *București, orașul prăbușirilor*, prezent și în romanul de față. Autorul problematizează raportul dintre tema decăderii mediului patriarhal moldovenesc și tema iubirii. În aceeași măsură, nu trebuie să ignorăm afinitatea lui Octav Dessila pentru zona Moldovei și a Iașului în particular, unde este detașat cu serviciul militar în anul 1939 și despre care afirmă că „[...] am regăsit Iașul așa precum l-am dorit. Și cred că voi rămâne definitiv la Iași, în timp ce alții fug la București." [6, p. 1-2].

Narațiunea expune povestea lui Alexandru Darie, romancier descendent din familia Dărieștilor, singurul moștenitor al unor vechi boieri moldoveni, care a fost nevoit să se mute la București alături de Profira, doica-servitoare întruchipând o prelungire vie a trecutului în viața eroului. Nu putem ignora asemănarea cu eroul lui Teodoreanu din *Lorelei*, Catul Bogdan romancier la rândul său care și-a pierdut mama prematur și de casa căruia se îngrijește Haziaica, echivalenta Profirei. Pe de o parte, tema socială care explorează dinamica dintre București și Moldova, pe de altă parte, planul vieții interioare a lui Alexandru Darie care se situează la răscrucea dintre două alegeri, denumite simbolic în titlu *două chemări*, vor fi în antiteză pe tot parcursul narațiunii: „Iată, am ajuns iarăși în fața a două ființe. Pe semne că acesta este destinul meu: să stau mereu în fața a două." [7, p. 27].

Intriga sentimentală se formează când Alexandru Darie o întâlnește pe Magda Vardopol, soția lui Pucu Machedon, noii proprietari ai moșiei de la Trifești pe care boierul Cristu Darie (tatăl eroului) o pierde din cauza jocurilor de noroc. Întâlnirea întâmplătoare cu Magda Vardopol la o petrecere de revelion trezește

în Alexandru Darie o atracție inexplicabilă. Îndrăgostită de el prin intermediul romanelor pe care i le citea în copilărie, Magda reprezintă conexiunea cu Trifeștii, cu trecutul și cu un spațiu care nu-i mai aparține. Tipologia acestei figuri feminine a romanului este redată de imaginea unei soții nefericite și neiubite, căsătorite cu un vânător de averi, care simte nevoia să se refugieze în universul livresc pentru a evada de realitate, dar mai ales pentru a-și proiecta o lume în care cunoaște iubirea adevărată, la fel ca eroinele romanelor lui Alexandru Darie. Stereotipă, tema aceasta nu este una deloc străină romanului sentimental, instanța feminină iubitoare de lectură care se îndrăgostește de scriitorul ce îi furnizează toate aceste lumi imaginative, confundându-se cu ele și proiectând în realitate propriile fantezii, o regăsim și în alte romane sentimentale. Amintesc aici, cronologic, pe eroinele Liliana Ghermănescu, îndrăgostită de romancierul Ermil Avereanu în *Femei* (Rădulescu-Nuger) și Lucia Novleanu, Lorelei, din romanul omonim al lui Ionel Teodoreanu, îndrăgostită de scriitorul Catul Bogdan.

Este cert faptul că romanul *Două chemări* este construit pe un fundament emoțional, care se înscrie în tradiția romanului sentimental. Dessila încearcă să-l nuanțeze psihologic, bineînțeles, la un nivel adaptat și apropiat literaturii de consum, însă nu putem discuta despre un sentimentalism psihologizant așa cum este în cazul lui Drumeș. Concentrarea pe latura emoțională este anunțată încă din titlu și mi-am propus să analizez valențele acestor *chemări* și cum situarea constantă a eroului între două elemente îi influențează întregul parcurs. Scriitorul utilizează substantivul „chemare" în sensul său conotativ care se axează pe ideea unei înclinații, meniri sau vocații. Totuși, pentru versiunea celor *două chemări*, întotdeauna *două*, proporția sentimentală este mai pregnantă. Care sunt cele două chemări din romanul lui Dessila?

O primă valență a *chemărilor* are legătură cu intriga romantică, sentimentală, reprezentată de cele *două iubiri*. Alegerea pe care trebuie să o facă Alexandru Darie între două femei care sunt îndrăgostite de el, simultan, și pe care le iubește deopotrivă, este transpusă într-un conflict interior permanent: „Acum e între Corina și Magda." [7, p. 364]. În timp ce Magda Vardopol ilustrează un declanșator al amintirilor și un liant viu al celor doi lumi din viața lui, Corina Vlăsceanu întruchipează viitorul, integrarea și depășirea traumelor trecutului. Cele două figuri feminine reprezintă, de fapt, cele două lumi între care oscilează Alexandru Darie, dar și două tipologii diferite de femei. Deși amândouă se îndrăgostesc de el prin același mecanism, cel livresc, de la bun început se poziționează diferit: Magda dorește să fie observată în realitate, în timp ce Corina preferă să rămână misterioasă și să își exprime sentimentele prin scrisori. Magda evadează din realitatea mult prea apăsătoare și insuportabilă pentru o ființă sentimentală ca ea, în lecturile nesfârșite de romane – clișeu al romanelor sentimentale: „Citeam, citeam mereu și mereu întorceam coperta, numele tipărit nemaifiind pe ea un nume, ci o fotografie." [7, p. 364]. Astfel, Alexandru Darie dobândește imaginea unui salvator, este mai mult un concept decât un bărbat, o ființă concretă: „Te-am chemat fiindcă vreau să fiu și eu să fiu o femeie căreia i se poate vorbi ca în romane." [7, p. 329]. Introspectiv, Alexandru Darie descoperă că nu îl atrage, în fapt, persoana Magdei, cât asocierea acesteia cu locurile copilăriei și cu trecutul de la Trifești: „Dacă a venit la Trifești, e că a răspuns unei alte chemări. Chemării pământului, nu chemării dragostei." [7, p. 330]. Interacțiunea cu ea este doar o interfață pentru a răspunde *chemării* locului (Trifești) și nu *chemării* iubirii. Această confuzie dintre cele două planuri, planul iubirii și planul conectării cu mediul copilăriei îl determină pe Alexandru Darie să se concentreze mai curând pe Corina Vlăsceanu și pe scrisorile sale, timp în care legătura cu Magda se volatilizează.

Volumul al doilea al romanului debutează cu discuția dintre Alexandru Darie și personajul-confident, Mihai Robotă, în care binomul Magda-Corina este dizolvat de mărturisirea prin care eroul își recunoaște sentimentele pentru Corina Vlăsceanu. Intriga sentimentală evoluează având ca nucleu relația celor doi, iar acțiunea culminează într-o manieră cu care romanul sentimental ne-a obișnuit, respectiv printr-un

episod senzațional și foarte apropiat de melodramă. Un accident de mașină îl imobilizează la pat pe Alexandru Darie care este salvat de Corina Vlăsceanu cu o transfuzie de sânge. Acest moment coincide și cu prima lor întâlnire fizică, în afara epistolarului. Nu întâmplător alege Dessila să insereze în narațiune momentul transfuziei de sânge, fiindcă dincolo de virtutea fenomenului medical, actul acesta are în cazul de față o puternică simbolistică romantică. Reprezintă un prilej al conectării îndrăgostiților prin puterea sângelui și, totodată, o declarație de dragoste. În cele două romane sentimentale pe care le scrie în perioada interbelică și pe care le-am expus aici, Dessila este adeptul finalurilor fericite, unde cuplurile se logodesc, se căsătoresc și rămân împreună.

Dimensiunea secundară a celor *două chemări* este reliefată de perspectiva spațialității. Cele două locuri, Trifești și București, reflectă la rândul lor două lumi complet distincte, dar și două epoci. Pe lângă nucleul romantic, la fel ca în *București, orașul prăbușirilor*, în *Două chemări* autorul recurge la un discurs emoționant prin care conturează cele două spații. Atmosfera socială devine un spațiu al sentimentului prin evocarea trecutului. Moșia Dărăieștilor a fost înstrăinată, Alexandru Darie se simte stingher atunci când revine în casa copilăriei sale, printre lucrurile noilor proprietari. Narațiunea capătă aerul nostalgic asemănător cu cel din *Bal mascat* al lui Ionel Teodoreanu, și marchează clivajul irecuperabil dintre Iași și București, dintre centru și periferie, dintre fosta și actuala capitală a țării, dar mai ales dintre copilăria rămasă *acolo* (Moldova) și maturitatea prezentă *aici* (București).

Dincolo de această atmosferă sugestivă, Dessila reia în romanul său tema boierimii care decade sub greutatea ascensiunii lumii capitaliste. Astfel, găsesc aici foarte utilă analiza pe care o realizează Z. Ornea în *Tradiționalism și modernitate în deceniul al treilea* și care îmi confirmă presupunerea că personajele romanului și acțiunea sunt construite după acest tipar tematic. Demersul lui Z. Ornea de a evidenția contrastul dintre „civilizația patriarhală" și „civilizația capitalistă" [8, p. 503-521] în romanele lui Sadoveanu, *Strada Lăpușneanu* (1921) și *Venea o moară pe Siret* (1925) [8, p. 516-517], poate fi nuanțat prin adaptarea la romanul lui Dessila. Așadar, cazul lui Alexandru Filoti și al fiului Costi care își ruinează, inevitabil, proprietățile și se ruinează pe ei înșiși cheltuind toți banii obținuți pe jocuri de cazino și întreținerea amantelor este transpus în *Două chemări* de boierul Cristu Darie care pierde moșia de la Trifești forțat de datoriile acumulate la jocurile de noroc. Vasile Gușilă, Evghenie Ciornei sau Filip Nacovici sunt oportuniștii din romanele lui Sadoveanu care profită de instabilitatea și declinul Primului Război Mondial pentru a se îmbogăți, devenind repere arhetipale ale personajelor pe care le înfățișează.

> „Și din toți pe nimeni nu cunoștea Alexandru Darie. La Miloreni alți stăpâni. La Pojorâtele lui Mihai Robotă, alți boieri! O lume nouă peste tot. O lume de proprietari răsăriți din marasmul războiului. Noii îmbogățiți.
>
> Unde or fi vechii stăpâni?
>
> Vechii stăpâni? i-ar fi răspuns Mihai Robotă, dacă pe el l-ar fi întrebat. La Tuffli și la Jockey-Club. În casele dărăpănate de pe Păcurari și Carol și pe aleele Copoului, ca baremi de acolo să mai poată privi dealuri, vii, livezi și câmpuri, ale lor altădată toate, dintr-un hotar în altul. Acolo erau vechii stăpâni. La Jockey-Club, la Tuffli și la Copou. Adunați să-și treacă unul altuia amintirile. Numai cu ele se mai mângâiau. Cu lauda anilor trecuți...
>
> [...] Dar au și stăpânii de acum cu ce să se laude. Vorbesc de case de raport la București, de sefuri în bănci, de exporturi de coji de fag în Cehoslovacia, de salbele de aur pe care le cumpără mai pe nimica de la țărănci, de limuzine imperiale cu cai mulți și mai iuți decât trăpașii cuconului Iorgu Hurmuz, și de mori cu valțuri nemțești și de câte altele!" [7, p. 310].

În narațiunea lui Dessila, personajul negativ care contribuie la sfârșitul Dărăieștilor este înfățișat de Moișe Dinerman, „samsarul de cereale prin mijlocirea căruia tatăl lui Alexandru Darie își vindea grânele, fără de nicio întrebare de cum s-au urcat sau au scăzut prețurile vagoanelor." [7, p. 11], ce devine, ulterior, Manole Donici, după ce părăsește Moldova și se mută la București. Observăm cum schimbarea

numelui trimite tot la ideea de dualitate, la două identități în două lumi distincte.

La nivelul textului, pot fi identificate și alte elemente care susțin această antiteză dintre epoci. Amintesc aici scena în care *oncle* Sixtine – personaj în vârstă a cărui tinerețe s-a petrecut în timpul Vechiului Regim – o invită pe Magda Vardopol să danseze un tango, sub privirea critică a lui Alexandru Darie: „Un tango, maimuțoiule! O mazurcă sau o gavotă a timpului tău, nu vrei?" [9, p. 88-89]. Antiteza dintre dansurile de salon, precum valsul, mazurca, gavota și tangoul care a devenit un dans emblemă al cafenelelor și al spațiilor de petrecere interbelice evidențiază conflictul dintre două epoci diferite.

Revelatoare este scena cu care se încheie romanul, în care Manole Donici este amenințat de moș Vasile Tomazu – bătrânul fidel al lumii apuse de la Trifești, alături de Profira. În grilă simbolistică, gestul personajului semnifică răzbunarea „lumii vechi". Altfel spus, civilizația patriarhală, în termenii lui Z. Ornea, înfățișată de Vasile Tomazu, înfrânge simbolic lumea capitalismului distructiv, reprezentată de Manole Donici: „– Să nu încerci, spurcăciune, că iote ici! Mai e în stare să farăme o țeastă de năpârcă. Tu ai fărămițat moșia Dărăieștilor cu bucățica; eu ți-l zdrobesc dintr-odată!" [7, p. 241].

Concluzionând, romanele sentimentale publicate de Octav Dessila în perioada interbelică reunesc atât trame romantice, cât și tematici sociale, relevante în radiografierea unei epoci, cu detaliile, mentalitățile, moravurile și slăbiciunile ei. Personajele lui Dessila, construite după matricea romanelor sentimentale, se situează la granița dintre două lumi, între modernitatea liberală și moralitatea conservatoare. Consider că textele unei literaturi de consum frecventate de marea parte a publicului oferă o reflexie mai clară a perioadei istorice decât „literatura importantă", iar (re)descoperirea unor autori precum Octav Dessila aduce în lumina studiilor literare despre romanul românesc noi perspective de a privi și (re)valorifica romanul sentimental românesc din perioada interbelică.

Note și referințe bibliografice:

1. Sasu, Aurel; Vartic, Mariana. *Romanul românesc în interviuri. O istorie autobiografică*, vol. I, partea II. București: Editura Minerva, 1985, p. 797.

2. Simion, Eugen. *Dicționarul general al literaturii române*, *D/G*. București: Editura Muzeului Literaturii Române, p. 143.

3. Romanul publicat in trei volume apare în perioada postbelică, motiv pentru care nu constituie obiectul cercetării de față, însă, trebuie menționat faptul că asemănarea cu proza sentimental-lirică a lui Ionel Teodoreanu pe care o notează critica literară se află în construcția romanului ce reliefează un Iași patriarhal-idilic pus în antiteză cu efervescența Capitalei. Acțiunea vizează temele decadente ale clasei boierești din Moldova, având ca nucleu povestea de iubire adolescentină dintre tinerele Dana și Aniuța și scriitorul Neculai Brateș.

4. Dessila, Octav. *București, orașul prăbușirilor*. București: Editura Saturn, 1991, p. 20.

5. Într-un interviu din „Epoca", Octav Dessila precizează că prin personajul Alexandru Voinea a intenționat să prezinte cum se desfășoară scrisul unui roman: „[...] Am introdus un romancier care la un moment dat îi explică eroinei travaliul romanului. Mi-l asum cu excepția vinului." (Arcașu, Teofil, *De vorbă cu D. Octav Dessila*. În: „Epoca", nr. 585, 1931, p. 2).

6. Damian, Cosma. *Scriitorul bucureștean Octav Dessila s-a stabilit la Iași*. În: „Opinia", nr. 96, 1939, p. 1-2.

7. Dessila, Octav. *Două chemări*, vol. I. București: Editura Cartea Românească, 1938, p. 364.

8. Vezi Ornea, Zigu. *Tradiționalism și modernitate în deceniul al treilea*. București: Editura Eminescu, 1980, p. 503-521.

9. Vezi întreg fragmentul dansului și criticile lui Alexandru Darie la adresa generațiilor bătrâne care abordează dansurile dedicate tineretului, subliniind opoziția dintre epoci [7, p. 89-90].

Citation: Babii, R. Octav Dessila and the Sentimental Novel in Interwar Romanian Literature. In: Dialogica. Cultural Studies and Literature Scientific Journal, 2026, nr. 1, p. 31-38. https://doi.org/10.59295/DIA.2026.1.04

Publisher's Note: Dialogica stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2026 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).